

Motion

1976/77: 1550

av herr Alemyr m. fl.

med anledning av propositionen 1976/77:76 om utbildning av förskollärare och fritidspedagoger m. m.

Innehåll och arbetssätt

I sitt betänkande (SOU 1975:67) Utbildning i samspel har 1968 års barnstugeutredning presenterat förslag rörande utbildningen av personal för förskola och fritidsverksamhet. Utredningen har bl. a. föreslagit att de allmänna målen för utbildningen bör vara desamma som gäller för barnomsorgen och för fritidsverksamheten. Förslagen om mål, innehåll och arbetssätt i de berörda utbildningarna har i huvudsak godtagits av remissinstanserna. Föredragande statsrådet ansluter sig också i dessa avseenden till utredningens förslag. Detta är enligt vår mening tillfredsställande.

I propositionen om skolans inre arbete (prop. 1975/76:39) framhålls att den s. k. dialogpedagogiken, som betonar samspelet mellan individ och omgivning, bör komma till användning i grundskolan. Såväl utredningen om skolans inre arbete (SIA) som barnstugeutredningen har framhållit det väsentliga i att det finns en kontinuitet mellan förskola och grundskola. I propositionen 1975/76:39 betonade föredraganden att det förhållande mellan lärare och elev, som dialogpedagogiken är ett uttryck för, bör präglade undervisningen oavsett stadium och ålder.

Arbetssätt och arbetsformer bör givetvis utformas med hänsyn till olika utvecklingsstadier. Särskilt viktig är denna syn på pedagogiken då skolan pedagogiskt och utvecklingspsykologiskt bör ta vid där förskolan slutar. Grundskolans liksom förskolans pedagogiska arbete måste präglas av att människans utveckling ses i ett helhetsmönster där barnens jaguppfattning, begreppsbyggnad och kommunikationsförmåga får bilda utgångspunkten för arbetet.

Vi vill i detta sammanhang understryka vikten av att man även i förskolan tillämpar dialogpedagogiken. Som en konsekvens härav bör också de i propositionen 1976/77:76 berörda lärarutbildningarna präglas av detta pedagogiska betraktelsesätt. Även om det inte klart framgår av propositionen utgår vi från att detta också är föredragandens mening.

Under rubriken "Utbildningens mål och inriktning" refererar föredraganden barnstugeutredningen, vari framhålls att samarbete omkring barnets totala situation är nödvändigt. Omsorgen om barns fritid är enligt utredningen ett gemensamt ansvar för föräldrar, fritidshemmets personal, fritids- och ungdomsledare, lärare och övrig personal i skolan samt andra vuxna som har kontakt med barn. Föreningslivets insatser betonas särskilt i be-

tänkandet liksom samarbetet mellan fritidshem och övriga fritidsverksamheter.

Mot denna bakgrund är det förvånande att föredraganden inte vidare berör samspelet med föreningslivet. Flera remissinstanser, bl. a. skolöverstyrelsen och statens ungdomsråd, framhåller vidare vikten av föreningslivets medverkan i personalutbildningarna.

Enligt vår mening är det viktigt att barnomsorgspersonalen redan under utbildningstiden lär sig förstå betydelsen av tidig kontakt med och engagemang i folkrörelser och föreningsliv. Detta kan ske inom ramen för den sociala omvärldsorienteringen och genom fältstudier såsom barnstugeutredningen har föreslagit. Riksdagen bör uttala att samspelet med föreningslivet beaktas i all barnomsorgsutbildning.

Behörighetsregler

Enligt förslagen i propositionen skall de allmänna behörighetskraven för högskoleutbildning gälla för förskollärary- och fritidspedagogutbildningarna. Det innebär att den sökande antingen skall ha genomgått minst tvåårig gymnasieskola eller motsvarande utbildning samt ha kunskaper i engelska motsvarande minst två årskurser på någon linje i gymnasieskolan eller skall ha fyllt 25 år och arbetat minst fyra år samt uppfylla nyss nämnda krav beträffande engelska språket. Enligt en särskild övergångsregel som föreslås skall dessa behörighetskrav tillämpas först fr. o. m. den 1 juli 1980.

Föredraganden framhåller att det nämnda kravet på kunskaper i engelska kan bli ett hinder för vuxna sökande som med äldre barnskötaryt utbildning eller någon av de speciella kurserna för utbildning till barnskötare i gymnasieskolan i övrigt har fullständig behörighet till förskolläraryt utbildning. Enligt propositionen bör man därför överväga i vilken utsträckning kunskaper i engelska skall krävas av dessa sökande.

Det är oklart vad som avses i propositionen. Det framgår inte om föredragande statsrådet förordar att kravet på engelska skall tas bort för denna grupp sökande, vem som skall överväga frågan och i vilket sammanhang detta skall ske.

Enligt vår mening bör kravet på engelska inte gälla för vuxna sökande som har äldre barnskötaryt utbildning eller har genomgått någon av de speciella kurserna för utbildning till barnskötare i gymnasieskolan. Detta är också konsekvent med den trestegsutbildning, som föredraganden i annat sammanhang i propositionen ansluter sig till, enligt vilken varje steg skall utgöra grundval och utgångspunkt för närmast ovanför liggande utbildningssteg. Ett sådant synsätt som också vi ansluter oss till måste rimligen innebära att de som har genomgått någon av de utbildningar som utgör det första steget inte skall behöva gå igenom kompletteringsutbildning för att kunna gå vidare till det andra steget, dvs. förskolläraryt- och fritidspedagogutbildningarna.

Utöver dessa principiella synpunkter kan tillfogas att kurslitteraturen i de aktuella utbildningarna nästan genomgående f. n. är på svenska språket. Det saknas därför grund att kräva de kunskaper i engelska språket som normalt gäller för allmän behörighet för högskolestudier. Det är också en fördel om förskollärarkåren representerar en skiftande livserfarenhet och yrkesbakgrund. Krav på engelska kan bli ett hinder för äldre människor med yrkeserfarenhet inom barnomsorgen. Riksdagen bör därför besluta att denna grupp bör anses ha allmän behörighet till förskolläraryrket och fritidspedagoglinjerna efter den 1 juli 1980 även utan dokumenterade kunskaper i engelska.

Vi vill vidare framhålla betydelsen av 50-veckorsutbildningen av barnskötare till förskollärare. Denna utbildning vänder sig till personer med fyra års arbete i förskola efter barnskötaryrket, vilket innebär att en något äldre grupp människor tillförs den relativt unga förskollärarkåren. Motsvarande gäller för 50-veckorsutbildningen till fritidspedagog. Enligt vår mening bör aktiva insatser göras för att stimulera äldre människor att söka sig till barnomsorgsutbildningarna, så att åldersstrukturen bland barnomsorgspersonalen blir bättre balanserad.

Utvärdering och betyg

Barnstugeutredningen har föreslagit att de graderade betygen för förskolläraryrket och fritidspedagogutbildningarna ersätts med ett kompetensbevis kompletterat med ett utbildningsbevis som anger utbildningens innehåll och omfattning. I en särskild motion (mot. 1976/77:764) har vi under den allmänna motionstiden föreslagit att riksdagen uttalar att de graderade betygen avskaffas i bl. a. förskolläraryrket och fritidspedagogutbildningarna.

Föredragande statsrådet tar i propositionen inte klar ställning i fråga om de graderade betygen. Det framhålls visserligen att de skäl som i många andra sammanhang kan åberopas för graderade betyg knappast föreligger i fråga om dessa utbildningar. Utan eget ställningstagande i sakfrågan konstaterar föredraganden att det ankommer på UHÄ, resp. SÖ och UHÄ i samråd, att fatta beslut om vilket betygssystem som skall tillämpas.

Statsrådet, som sålunda inte tar ställning i principfrågan huruvida de graderade betygen bör avskaffas, framför däremot vissa synpunkter på vilka krav som bör ställas på en tvågradig betygsskala, därest en sådan skulle införas. Detta finner vi inte konsekvent. Vi föreslår därför att riksdagen uttalar att de graderade betygen bör avskaffas i förskolläraryrket och fritidspedagogutbildningarna.

Huvudman för fritidspedagogutbildningen

Fritidspedagogutbildningarna kommer att ingå i högskolan fr. o. m. läsåret 1977/78. I likhet med vad som anfördes i propositionen 1976/77:59 anser

föredraganden att frågan om ett enhetligt huvudmannaskap för utbildningslinjer som förekommer med både statlig och kommunal huvudman bör prövas. Föredraganden framhåller att fritidspedagogutbildning på längre sikt bör anordnas endast i anslutning till övrig lärarutbildning inom den statliga högskolan. Den kommunala fritidspedagogutbildningen bör därför enligt propositionen successivt avvecklas.

I högskolepropositionen (prop. 1976/77:59) framhåller utbildningsministern att han anser att det finns skäl för ett enhetligt huvudmannaskap för högskoleutbildningen. Men han anser samtidigt att vissa övergripande frågor om det kommunala och landstingskommunala verksamhetsområdets utveckling bör klarläggas innan ställning tas till en utredning i frågan. Vidare anføres att några års erfarenhet av en kommunal högskoleorganisation kan vara av värde för en bedömning av huvudmannaskapet. Beträffande bl. a. fritidspedagoglinjen framhöll dock utbildningsministern att det borde vara möjligt att pröva frågan om ett enhetligt huvudmannaskap i särskild ordning.

En särskild motion (1976/77:1407) i anslutning till högskolepropositionen har socialdemokraterna föreslagit att en utredning om huvudmannaskapet för högskoleutbildningen bör komma till stånd nu. I likhet med föredraganden anser vi emellertid att riksdagen utan föregående utredning beträffande fritidspedagogutbildningen bör uttala sig för ett enhetligt statligt huvudmannaskap. Riksdagen bör därför hemställa att regeringen snarast förelägger riksdagen förslag om en plan för den kommunala fritidspedagogutbildningens avveckling och inordnande i den statliga högskoleorganisationen.

Fortbildning

Barnstugeutredningen har understrukit vikten av en gemensam fortbildning för all personal i förskole- och fritidsverksamhet, företrädesvis i studiecirkelform. Liksom föredragande statsrådet vill vi betona det angelägna i en kontinuerlig fortbildningsverksamhet.

När det gäller utformningen av fortbildningsverksamheten rekommenderade utredningen huvudmännen "att genomföra en allmän fortbildning som drivs kontinuerligt i lokal studiecirkelverksamhet, anordnad av den kommun, där man innehar anställning. Som ett riktmärke rekommenderar utredningen för omfattningen 30 timmars deltagande, helst årligen, för den allmänna fortbildningen." (SOU 1975:67, s. 264.) Utredningen baserade sin rekommendation dels på den tidsmässiga omfattningen av fortbildningen av den pedagogiska personalen i skolan, dels på den tid som avsatts för den s. k. särskilda informationen till förskolans personal inför den nya lagen om förskoleverksamhet.

Sedan budgetåret 1974/75 har över socialdepartementets huvudtitel utgått 2 milj. kr. årligen för särskild information och fortbildning av förskolans personal. Man har därvid riktat sig bl. a. till alla personalkategorier inom

förskolan samt till politiker och förvaltningstjänstemän som ansvarar för förskolan. Också för budgetåret 1977/78 skall enligt propositionen 1976/77:100, bil. 8 utgå 2 milj. kr. för socialstyrelsens medverkan i fortbildningsarbetet av personal inom barnomsorgen. Enligt uppgift kommer tyngdpunkten att läggas på invandrabarn i förskolan, barn med behov av särskilt stöd och stimulans samt uppföljnings- och planeringsaktiviteter.

Som Kommunförbundet har framhållit i sitt remissyttrande över barnstugeutredningens betänkande är fortbildningen primärt en angelägenhet för kommunerna. Socialstyrelsen ser det som sin uppgift att stödja huvudman och personal med material, kursprogram, utbildning av handledare, medhjälp vid kursplanering etc.

Det är viktigt att denna verksamhet kan fortsätta även efter nästa budgetår. Det kommer under de närmaste åren att krävas en avsevärd personalökning inom förskolan och inom fritidshemmen för att det av riksdagen beslutade utbyggnadsprogrammet om 100 000 nya daghemsplatser och 50 000 nya fritidshemsplatser under fem år skall kunna förverkligas. Det är viktigt att även denna nytillkommande personal får ta del av den särskilda informationen och fortbildningen. Riksdagen bör därför uttala att projektet "Särskild information och fortbildning" bör fortsätta under den aktuella utbyggnadsperioden.

När det gäller den närmare utformningen och omfattningen av fortbildningen bör barnstugeutredningens rekommendationer kunna utgöra ett riktmerke. Dessa frågor bör dock lösas i samråd mellan socialstyrelsen, huvudmännen och personalens fackliga organisationer.

Utbildning av hemspråklärare

Vi ansluter oss till de riktlinjer för utbildning av hemspråklärare som redovisas i propositionen. Frågan om betygsättning i denna utbildning har emellertid inte berörts i propositionen. Med tanke på strävandena att avskaffa de graderade betygen inom andra delar av sektorn för utbildning för undervisningsyrken bör redan nu en markering göras beträffande betygen i utbildningen av hemspråklärare.

Läroverksamheterna utreds nu av 1974 års läroverksamhetsutredning. Angående betygen anförs följande i direktiven:

De negativa drag som finns i nuvarande betygssystem vid läroverksamhetsanstalterna kommer att förstärkas då utbildningen i högre grad inriktas mot samverkan och de sociala funktionerna i läroarbetet. Man kan dock inte hortsse från att betygen utgör en av grunderna för meritvärderingen i samband med tjänstetillsättningar i skolväsendet. Frågan om betygssystemets utformning i läroverksamheten har därför ett nära samband med arbetet inom utredningen om skolan, staten och kommunerna.

Utbildningen av hemspråklärare är en ny utbildning, och nya meritvärderingsbestämmelser skall utarbetas för tillsättning av sådana lärare. Det

finns därför inte något motiv för att här införa regler av samma slag som nu gäller för befintliga lärarutbildningar. Riksdagen bör därför uttala att graderade betyg inte bör införas i utbildningen av hemspråklärare.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts bemställs att riksdagen

1. ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående samspelet med föreningslivet i all barnomsorgsutbildning,
2. ger regeringen till känna att kravet på kunskaper i engelska för allmän behörighet till högskoleutbildning i enlighet med vad som anförts i motionen inte bör gälla för vuxna sökande till förskollärary- och fritidspedagoglinjerna,
3. uttalar att de graderade betygen bör avskaffas i förskollärary- och fritidspedagogutbildningarna,
4. hemställer att regeringen snarast förelägger riksdagen förslag om den kommunala fritidspedagogutbildningens avveckling och inordnande i den statliga högskoleorganisationen,
5. ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående särskild information och fortbildning av förskolans personal,
6. ger regeringen till känna att graderade betyg inte bör införas i utbildningen av hemspråklärare.

Stockholm den 13 april 1977

STIG ALEMYR (s)

BENGT WIKLUND (s)

LENA HJELM-WALLÉN (s)

ROLAND SUNDGREN (s)

HANS JÖNSSON (s)

i Arlöv

LARS GUSTAFSSON (s)

i Barkarby

SIVERT ANDERSSON (s)

i Stockholm

ÅKE GILLSTRÖM (s)

LENNART BLADH (s)

MARGIT SANDÉHN (s)

TORSTEN KARLSSON (s)

i Motala

HELGE HAGBERG (s)

i Örebro

MARIANNE STÅLBERG (s)